

Μεσσηνίας Χρυσόστομος: Οι μετανάστες, μια πρόκληση για τις Εκκλησίες μιας διαπολιτισμικής κοινωνίας

[Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Μεσσηνίας](#)

Ο διαχρονικός αυτός λόγος του [Μητροπολίτη Μεσσηνίας κ. Χρυσοστόμου](#) ειπώθηκε το 2010. Σήμερα έτος 2023 εξακολουθεί να είναι επίκαιρος και να διδάσκει τον σεβασμό προς τον έτερο «Άλλον».

Ἐν πρώτοις θά ἤθελα νά εὐχαριστήσω τόν Καθηγητή κ. **Νικόλαο Ἀλιβιζᾶτο** καί τήν «**Ἑλληνική Ἑνωση** γιά τά δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου», γιά τήν τιμητική πρόσκληση, τήν ὁποία μοῦ ἀπηύθυνε νά συμμετάσχω στήν ἀποψινή ἐκδήλωση, γιά ἓνα θέμα ἐπίκαιρο ἀλλά καί τόσο σημαντικό, στό πλαίσιο τῆς διαπολιτισμικῆς κοινωνίας, στήν ὁποία ζοῦμε καί πού ὁ σεβασμός στήν ἐτερότητα ὀφείλει νά εἶναι ὁ κανόνας, καί ὄχι ἡ ἐξαίρεση, ἀλλά καί γιά ἓναν ἀκόμη λόγο, μέσα σ' αὐτήν τήν πολυπολιτισμική καί πολυθρησκευτική κοινωνία πού ζοῦμε, ὀφείλουμε ὅλοι νά εἴμαστε ἀνοικτοί σέ κάθε μορφή θεσμικοῦ καί κοινωνικοῦ διαλόγου καί προβληματισμοῦ, καί ἡ ἀποψινή προσπάθεια πιστεύω ὅτι συμβάλλει οὐσιαστικά σ' αὐτό.

Θά μοῦ ἐπιτρέψετε νά ἀρχίσω τήν τοποθέτησή μου μέ μία ἐρώτηση, τήν ὁποία θέτει κάποιος Ἀμφιλόχιος, στόν Καθηγητή τῆς Μαγναύρας καί Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Φώτιο, τόν 9^ο αἰῶνα.

Ρωτᾷ ὁ Ἀμφιλόχιος: Ὑπάρχουν κάποιοι λαοί, ὅπως οἱ Ρω-μαῖοι, οἱ Ἕλληνες, οἱ Ἰνδοί, οἱ Αἰγύπτιοι καί οἱ Αἰθίοπες, οἱ ὁποῖοι συνηθίζουν νά εἰκονίζουν τόν Χριστό σύμφωνα μέ τίς δικές τους ἀντιλήψεις, οἱ ὁποῖες ἀπηχοῦν ἀφενός τά ἰδιαίτερα ἀνθρωπολογικά χαρακτηριστικά τους καί ἀφετέρου τήν ἔκφραση τοῦ κοινωνικοῦ καί πολιτιστικοῦ περιβάλλοντος, μέσα στό ὁποῖο ἀναπτύσσονται.

Αὕτη ἡ ἀπεικόνιση ὅμως συνεπάγετο ἓνα εὐρύ φάσμα τυπολογικῶν ἀπεικονίσεων τοῦ προσώπου τοῦ Χριστοῦ, γεγονός τό ὁποῖο γιά μέν τόν πατριάρχη Φώτιο δέν εἶχε καμμία οὐσιαστική σημασία, ἀφοῦ ἡ πλουραλιστική αὐτή πολυμορφία τῶν εἰκόνων τοῦ Χριστοῦ, δέν ἀφαιρεῖ οὔτε προσθέτει στή δυνατότητα γιά μία αὐθεντική ἀπεικόνιση, τοῦ προσώπου τοῦ Χριστοῦ. Σέ ἀντίθεση ὅμως πρός τίς ἀντιλήψεις τοῦ Φωτίου, οἱ αἱρετικοί τῆς ἐποχῆς του, οἱ εἰκονολάτρες ἢ εἰκονομάχοι, ἐπέμεναν, χωρίς κάποια ἐπιχειρηματολογία, ἀλλά μόνον ἰδεολογικά, ὅτι μόνο ἓνας τύπος συγκεκριμένης ἀπεικόνισης τοῦ Χριστοῦ μπορεῖ νά διεκδικήσει τήν αὐθεντικότητα καί τήν ἀποκλειστικότητα καί ἄρα νά γίνει ἀποδεκτός.

Αυτή ή αίρετική στάση δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε ὅτι ἀντικατοπτρίζει ἕνα βαθύτερο πρόβλημα πνευματικοῦ προσανατολισμοῦ, καί ὅπωςδήποτε μία ἀσυνείδητη μορφή ὀρισμένου τύπου θρησκευτικότητας. Τά δύο αὐτά στοιχεῖα συνεπάγονται ἀφενός τήν ἀδυναμία βιώσεως τῶν πραγματικῶν προκλήσεων τοῦ γεγονότος τῆς Ἐκκλησίας, ὡς Σώματος Χριστοῦ, τό ὁποῖο φανερώνεται μέσα στό χρόνο καί τήν ἱστορία, ὡς ἕνα διαρκές παρόν μέ προοπτική μέλλοντος, καί ἀφετέρου τήν ἀλλοίωση τοῦ γεγονότος τῆς σωτηρίας, ὡς κατανόηση δηλαδή ἑνός περιορισμένου τύπου καί μιᾶς ὑποκειμενικῆς διαθέσεως τοῦ σωτηριολογικοῦ ἔργου της, καί ὅχι ὅπως τό κατανοεῖ ή Ἐκκλησία εὐχαριστιακά, ὡς μία πρόσληψη ὁλοκληρου τοῦ σώματος.

Ὁ Χριστός ὅμως σώζει ἀνεξάρτητα ἀπό τά φυλετικά χαρα-κτηριστικά ή τά ἀνθρωπολογικά στοιχεῖα καί δεδομένα, καί ή πολυμορφία τῶν εἰκόνων, ὡς τρόπος πρόσληψης τῆς ἀνθρωπότητας, δημιουργεῖ τριγμούς στό οἰκοδόμημα μιᾶς ἀνεπαρκoῦς θρησκευτικότητας ἀλλά καί μία ἀνασφάλεια, μέ ἀποτέλεσμα οἱ αίρετικοί νά ὀδηγοῦνται σέ μία αὐθαίρετη ἄρνηση τῶν πολύμορφων εἰκόνων καί οἱ σύγχρονοι ἰδεολόγοι νά ἀπορρίπτουν τή σωτηρία τῆς πολυχρωμίας.

Τί συνεπάγεται ή δυνατότητα τῆς πολύμορφης αὐτῆς ἀπεικόνισης τοῦ Χριστοῦ; α) Τήν ἄρση κάθε ἀνθρωπολογικῆς διαφορᾶς ή κάθε φυλετικῆς διαφορᾶς στόν δρόμο πρὸς τήν ἐν Χριστῷ καταξίωση. β) Τήν ἀπόρριψη κάθε ἀπολυτοποιημένης μορφῆς ἔκφρασης μεμονωμένων γεγονότων καί δεδομένων καί ἐγκλωβισμοῦ στά στενά ὅρια τῆς ἱστορίας. γ) Τήν κατάφαση στήν ἀξία τοῦ ἀνθρώπου καί στήν ἐλευθερία του.

Ὅλα αὐτά ὅμως δέν σχετικοποιοῦν τήν ἀλήθεια, πού εἶναι ή Ἐκκλησία στήν ἱστορική της ἔκφραση, ἀλλά διευρύνουν τόν ὀρίζοντα καί τό πλαίσιο, μέσα στό ὁποῖο πρέπει νά τοποθετοῦμε πάντοτε τά κείμενα, ὅσο καί τά γεγονότα, γιατί γιά τόν Χριστό ὁ ἄλλος δέν εἶναι πιά ὁ ἀνεκτός ἀλλά καί αὐτός πού ἀποτελεῖ μέρος ἑνός εὐρύτερου πλαισίου, μέσα ἀπό τό ὁποῖο ἀναδύεται καί ἀναδεικνύεται ή ἀλήθεια (Ἰωάν. 14,6).

Ἡ ὑπέρβαση τῆς ἀνεκτικότητας τοῦ ἄλλου, μέσα ἀπό τή συνύπαρξη καί τή συμβίωση, ἔτσι ὅπως περιγράφεται μέ τά λόγια τοῦ ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ: ἵνα μή μόνο μάθωμεν ἀλλήλων ἀνέχεσθαι (ή καί ἀντέχεσθαι)... ἀλλά καί ὑπέρ ἑαυτοῦς ἀλλήλων κήδεσθαι (PG 90, 725), πρέπει νά ἀποτελεῖ πλέον τόν κανόνα καί ὅχι τήν ἐξαίρεση, σέ μία κοινωνία πολυπολιτισμική καί πολυθρησκευτική.

Φαίνεται λοιπόν ὅτι γιά τήν **Ἐκκλησία** ή ἀνεκτικότητα καί μόνον εἶναι ἀνεπαρκῆς, ἐνῶ μπορεῖ, κατά βάθος, νά εἶναι καί ἀρνητική, χωρίς τήν μέριμνα καί τήν προστασία καί πρὸς τόν «ἄλλον», τόν ὁποιοδήποτε ἄλλον, γιατί ή ἀνεκτικότητα

από μόνη της μπορεί έμμέσως νά υποδηλώνει καί ένα αίσθημα υπεροχής, τό όποιο νά ταπεινώνει τόν άλλο, τόν διαφορετικό, αύ-τόν ακόμη πού δέν συμφωνεί μαζί μας.

Τό αίσθημα όμως αυτό τής υπεροχής δέν σχετίζεται κατ' ανάγκην μόνο μέ μία πλειονότητα, ή όποία άνέχεται τή μειονότητα, μπορεί νά ισχύει καί τό αντίστροφο, όταν καί ή μειονότητα πιστεύει ότι κατέχει τήν αλήθεια έναντι τής πλειονότητας καί προσπαθεί νά τήν επιβάλλει. Απαιτούνται λοιπόν ασφαλιστικές δικλείδες γιά νά διαφυλαχθεί καί ή αποκλειστικότητα καί ή μοναδικότητα καί τό ανεπανάληπτο του κάθε προσώπου.

Γιά τήν Έκκλησία, ή όποία είναι κοινωνία καί ένότητα, ή πολλαπλότης θεωρείται ως δεδομένη, αφού ή έλευθερία, ως τό έκ Θεού δώρον, επιτρέπει στους ανθρώπους νά επιβεβαιώνουν καί νά καλλιεργούν τήν ιδιαιτερότητά τους καί τήν διαφορετικότητά τους. Επίσης στήν Έκκλησία ό ένας μπορεί νά είναι μοναδικός αλλά όχι αποκλειστικά καί μόνος, γι' αυτό ή υπέρβαση τής ξενοφοβίας επιτυγχάνεται μόνον μέ τήν αποδοχή του «άλλου» καί τήν μετάβαση από τόν ξένο πρós τόν πλησίον, έτσι κατανοείται καί ό σεβασμός στήν έτερότητα.

Η Έκκλησία λοιπόν ως έκ τής φύσεώς της κοινωνία, καί ως έκ τής διδασκαλίας της προσωποκεντρική, γιά τόν ξένο, γιά τήν ισότητα μεταξύ των ανθρώπων, άνεξαρτήτως φυλετικής, κοινωνικής, πολιτικής, ιδεολογικής καί όποιασδήποτε άλλης διάκρισης, δέν προσφέρει μόνον τήν αγαπητική διακονία της πρós όλους άδιακρίτως, αλλά συγχρόνως αποτελεί καί τόν καλύτερο παιδαγωγό γιά αγάπη, ειρήνη, δικαιοσύνη καί καταλλαγή καί αυτή είναι ή προσφορά στίς σύγχρονες κοινωνίες κάθε διαλόγου μεταξύ των θρησκειών καί των εκκλησιών. Ο ρόλος της είναι νά συμβάλλει στήν άρση των εκατέρωθεν άρνητικών προκατάλήψεων καί στερεοτύπων, στήν πρόληψη κοινωνικών διενέξεων καί στήν άνακοπήν των εκατέρωθεν παρατηρουμένων τάσεων άναπτύξεως φυλετισμού καί έθνικισμού. Τό τρίτο στοιχείο είναι ότι στήν Έκκλησία δέν υπάρχει αυτοπροσδιορισμός αλλά ό έτεροκαθορισμός. Δέν υπάρχει άτομικό δικαίωμα, αλλά συλλογική κατάφαση καί σεβασμός στήν έλευθερία του άλλου. Δέν υπάρχει άτομικό δικαίωμα καί άτομική έλευθερία, ως μία έκφραση έξουσίας του αυτοκαθορισμού μου καί του αυτοπροσδιορισμού μου. Δέν υπάρχει δικαίωμα αυτοδιάθεσης ακόμη καί γιά τήν ίδια τή ζωή ή καί γιά τόν θάνατο.

Δέν νοεῖται λοιπόν καμμία ἔννοια δικαιώματος ἔξω ἀπό τήν σχέση τοῦ ἀνθρώπου, πρὸς τόν ἄλλον καί πρὸς τή φύση ἀκόμη, ἄλλως τό κάθε μορφῆς δικαίωμα γίνεται ἀπάνθρωπο καί ἀπομακρύνεται ἀπό τήν ἀλήθεια, γιατί λειτουργεῖ ὡς μέσον περιχάκωσης καί ὀριοθέτησης τῆς ζωῆς ἔξω ἀπό τήν ἐλευθερία καί τήν ἀγάπη, μακριά δηλαδή ἀπό αὐτό πού χαρακτηρίζει τόν σεβασμό πρὸς τήν ἑτερότητα.

*** Ὁμιλία στή Παλαιά Βουλή, στό πλαίσιο τῆς ἐκδήλωσης, μέ θέμα: «Πρὸς ἓνα νέο καθεστῶς ἐλληνικῆς ἰθαγένειας», τήν ὁποία διοργάνωσε ἡ «Ἑλληνική Ἑνωση γιά τά δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου». Ἀθήνα, 8 Φεβρουαρίου 2010. Δημοσιεύθηκε καί στό βιβλίο: Χρυσοστόμου Σαββάτου, Μητροπολίτου Μεσσηνίας, Ἐκκλησία καί Κοινωνία, Ὁ διάλογος θά ἐνώσει τόν κόσμον καί τήν κοινωνία, Καλαμάτα 2019, σελ. 69-73.**